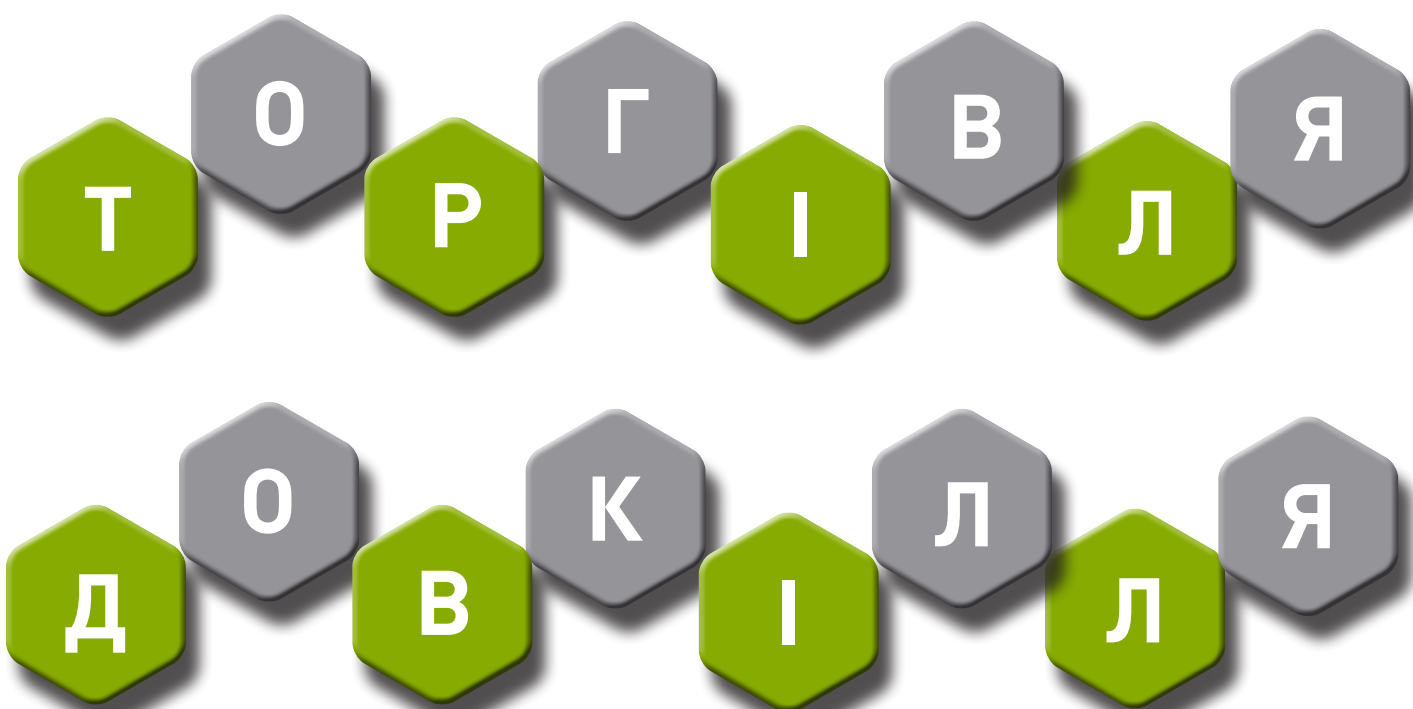

ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ У ТОРГОВЕЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄС ТА УКРАЇНИ: ШЛЯХ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Аналітичний документ

В аналітичному документі розглядаються екологічні питання торговельної політики ЄС та України, зокрема засади торговельної політики, її принципи, інструменти оцінки впливу на довкілля. Документ також містить рекомендації щодо посилення врахування екологічних питань у процесі формування та реалізації торговельної політики в Україні. Документ може бути цікавий представникам державних органів України, експертам, громадським організаціям, які працюють у сфері довкілля й євроінтеграції.

Цей аналітичний документ було підготовлено в рамках проекту «Сприяння європейським реформам у сфері довкілля і зміни клімату в Україні» за сприяння Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках проекту «Громадська синергія» (<http://www.irf.ua/programs/eu/civicsynergy/>), під егідою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС. Його зміст є виключною відповідальністю Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» і не обов'язково відображає точку зору Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження».

Перелік скорочень.....	4
Резюме	5
Вступ.....	6
Частина I. Торговельна політика ЄС та її взаємозв'язок з охороною довкілля	7
1.1. Засади торговельної політики ЄС	7
1.2. Торговельна політика ЄС і сталий розвиток.....	11
1.3. Основні інструменти оцінки впливу торгівлі	16
1.4. Участь громадськості у торговельній політиці ЄС.....	20
Частина II. Місце екологічних питань в торговельній політиці України	21
2.1. Політичні засади розгляду екологічних питань в контексті торговельної політики в Україні	21
2.2. Торгівля і сталий розвиток в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС	23
2.3. Положення щодо довкілля в інших торговельних договорах України.....	27
ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	31
Додаток I. Аналіз прогнозованого впливу на довкілля відповідно до Оцінки впливу на сталість, проведеної під час переговорів про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС	35

Перелік скорочень

ДГС – Діалог з громадянським суспільством

ЕАВТ – Європейська асоціація вільної торгівлі

ЕС – Європейський Союз

МОП – Міжнародна організація праці

НУО – неурядова організація

с/г – сільське господарство

СОТ – Світова організація торгівлі

ОВС – оцінка впливу на сталість

Мета цього аналітичного документу – виявити та дати характеристику екологічній складовій торговельної політики ЄС та України, зокрема її засадам, принципам, основним інструментам, а також дати рекомендації щодо посилення врахування питань довкілля в торговельній політиці України.

Міжнародна торгівля є важливим стимулом економічного розвитку, особливо в умовах глобалізації. За певних умов торгівля може сприяти сталому розвитку держав, покращенню добробуту людей та стану довкілля. Посилення руху товарів та послуг між країнами може мати значний вплив на довкілля таких країн, що пов'язано як з самими товарами/послугами, так і процесом їх виробництва. Актуальність цього питання визнається також у рамках системи Світової організації торгівлі.

Питання довкілля та сталого розвитку є важливим елементом торговельної політики, і такий підхід закріплений у відповідних стратегічних документах ЄС. Торговельні відносини України з іншими державами також повинні супроводжуватись реалізацією принципів сталого розвитку, що має бути чітко закріплено в торговельній політиці України.

В Європейському Союзі для оцінки впливу торгівлі на довкілля використовується низка інструментів, в той час як Україна повинна розробити свої власні інструменти оцінки впливу торгівлі, зокрема на сталий розвиток та довкілля, як його складову частину.

В ЄС широко забезпечується доступ до інформації та участь громадськості у процесі розробки та впровадження торговельної політики, зокрема укладення та реалізації торговельних угод з партнерами. Торговельна політика України повинна стати відкритою та забезпечити належний діалог з усіма зацікавленими особами, включаючи представників громадськості. Зокрема, Дорадча група з питань сталого розвитку в рамках Угоди про асоціацію між Украї-

ною та ЄС має забезпечити репрезентативність усіх зацікавлених осіб та бути реальним інструментом впливу.

Багатосторонні угоди з навколишнього середовища є важливим інструментом в забезпеченні реалізації екологічної складової торговельної політики. Близько 20 міжнародних екологічних угод є на порядку денному СОТ, а Угода про асоціацію між Україною та ЄС містить зобов'язання щодо ефективної імплементації міжнародних екологічних угод. Тому питання підвищення ефективності застосування багатосторонніх угод з навколишнього середовища має стати одним з питань порядку денного, зокрема їх взаємозв'язку з питаннями торгівлі.

У контексті торговельної політики на порядку денному стоять питання поваги суверенітету держав над їх природними ресурсами та питання сталого управління різними їх видами. Тому спірне питання України та ЄС щодо заборони експорту необробленої деревини повинно бути вирішене в контексті забезпечення сталого управління лісовими ресурсами та сприяння торгівлі легальною лісовою продукцією.

Уряду України також потрібно розглянути доцільність приєднання до переговорного процесу, який зараз триває в рамках СОТ, щодо Угоди з екологічних товарів. Це дасть можливість Україні запропонувати свій перелік товарів, як з метою експорту, так і з метою залучення інвестицій у відповідні сектори в Україні.

Питання збільшення експорту України на ринок ЄС тісно пов'язане із питанням встановлення високих європейських стандартів з охорони довкілля. Тому Україна повинна пришвидшити темпи апроксимації свого законодавства до норм та стандартів ЄС відповідно до вимог, закріплених Угодою про асоціацію.

Міжнародна торгівля є важливим стимулом економічного розвитку, особливо в умовах глобалізації. За певних умов торгівля може сприяти сталому розвитку держав, покращенню добробуту людей та стану довкілля. Посилення руху товарів та послуг між країнами може мати значний вплив на довкілля таких країн, що пов'язано як з самими товарами/послугами, так і процесом їх виробництва.

Європейський Союз є найбільшим експортером та імпортером товарів і послуг у світі. Експорт ЄС забезпечує робочими місцями 31 млн європейців, 6 млн з яких в малих та середніх підприємствах. Кожне сьоме робоче місце в ЄС залежить від експорту.¹ У 2016 році основними країнами-партнерами України були: в експорті – Китай, Індія, Італія, Туреччина, Польща, Єгипет та Росія, в імпорті – Франція, США, Польща, Білорусь, Німеччина, Китай, Росія.² Водночас ЄС в цілому є найбільшим торговельним партнером України (по експорту – 35%, по імпорту – 44%). Загальний обсяг торгівлі між ЄС та Україною зріс на 27% за січень-серпень 2017 року у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року.³

Створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі є важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Імплементация положень щодо торгівлі тісно пов'язана з питаннями сталого розвитку та охорони довкілля зокрема. Для Європейського Союзу екологічні питання є невід'ємною частиною торговельної політики. З іншого боку, Європейський Союз не єдиний торговельний партнер України, тому врахування екологічних питань в торговельній політиці України є не менш важливим для досягнення цілей сталого розвитку. Відсутність впровадження та дотримання екологічних норм та стандартів може бути суттєвою перешкодою у належному виконанні торговельних угод, у тому числі з ЄС. Актуальність даного питання підкреслюється також ситуацією, що склалась навколо заборони експорту з України необробленої деревини. ЄС розглядає це питання як порушення положень щодо вільної торгівлі, закріплених в Угоді про асоціацію.

Метою цього аналітичного документу є виявити та дати характеристику екологічній складовій торговельної політики ЄС та України, зокрема її засадам, принципам, основним інструмен-

там, а також дати рекомендації щодо посилення врахування питань довкілля в торговельній політиці України.

У процесі підготовки даного аналітичного документу проаналізовано низку стратегічних документів щодо торгівлі та сталого розвитку ЄС та України, торговельні угоди України на предмет наявності в них екологічної складової, інструменти торговельної політики, зокрема застосування на практиці таких інструментів інтеграції екологічних питань у торговельну політику ЄС як оцінка впливу на сталість та завершальна оцінка. На основі проаналізованої інформації зроблено низку висновків та рекомендацій щодо того, як Україна може посилити екологічну складову під час формування і реалізації торговельної політики та торговельних угод, зокрема положень щодо зони вільної торгівлі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Дослідження виходить за рамки питання зони вільної торгівлі між Україною та ЄС і часто зачіпає питання більше стратегічного і політичного рівня, аніж конкретні вимоги і стандарти до товарів і послуг, що експортуються/імпортуються.

Обмеження такого підходу полягає в тому, що Україна не має достатньо тривалої практики врахування екологічних питань в державній політиці, зокрема в торговельній. Торговельні угоди, що мають екологічну складову, лише недавно набули чинності і наразі важко проаналізувати їх практичне застосування.

Документ містить інформацію станом на листопад 2017 року.

Аналітичний документ складається з двох основних частин: (1) торговельна політика ЄС і її взаємозв'язок з охороною довкілля, де аналізується торговельна політика ЄС, торговельна політика в контексті сталого розвитку, основні інструменти оцінки впливу торгівлі, участь громадськості у формуванні та імплементации торговельної політики в ЄС; (2) місце екологічних питань в торговельній політиці України, де аналізуються політичні засади розгляду екологічних питань в контексті торгівлі, положення щодо довкілля торговельних угод України, проведену оцінку впливу на сталість угоди про вільну торгівлю з ЄС. Документ містить окремий розділ із висновками та рекомендаціями для України.

Документ може бути цікавий представникам державних органів України, експертам, громадським організаціям, які працюють у сфері довкілля й євроінтеграції.

¹ Management Plan 2017. DG Trade. // http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/august/tradoc_154920.pdf

² Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році. Статистичний збірник. Держстат України. 2017.

³ Association Implementation Report on Ukraine. Joint Staff Working Document. 2017. // https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_implementation_report_on_ukraine.pdf

Частина I. Торговельна політика ЄС та її взаємозв'язок з охороною довкілля

1.1. Засади торговельної політики ЄС

Торговельна політика ЄС — сукупність заходів та методів регулювання масштабів, структури та умов зовнішньої торгівлі, а також взаємовідносин між господарськими суб'єктами у сфері торгівлі. Важливість й актуальність торговельної політики ЄС обумовлена двома факторами: (1) ЄС є важливим гравцем у міжнародних відносинах та міжнародній торгівлі; (2) впливом глобалізації на міжнародні відносини, включаючи торгівлю.

Торговельна політика ЄС є виключним повноваженням ЄС. Тому лише ЄС, а не окремі держави-члени, може приймати законодавство щодо торговельних питань та укладати міжнародні торговельні договори.

Виключні повноваження ЄС стосуються не лише торгівлі товарами, але й послугами, комерційних аспектів інтелектуальної власності, прямих іноземних інвестицій.

Торговельна політика визначена ст.207 Договору про функціонування Європейського Союзу.

“Спільна торговельна політика ґрунтується на уніфікованих принципах, зокрема стосовно змін тарифних ставок, укладання тарифних та торговельних угод, пов'язаних із торгівлею товарами та послугами, а також торговельних аспектів інтелектуальної власності, прямих іноземних інвестицій, досягнення уніфікованості заходів лібералізації, експортної політики та заходів для захисту торгівлі, таких як ті, яких вживають у випадку демпінгу або субсидування. Спільна торговельна політика здійснюється у контексті принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу.”

Європейська торговельна політика працює для:

- створення глобальної системи чесної та відкритої торгівлі;
- відкриття ринків з ключовими партнерськими країнами;
- забезпечення “гри за правилами”;
- забезпечення, щоб торгівля була рушієм сталого розвитку.

Торговельна політика ЄС визначається низкою стратегічних документів, які стосуються безпосередньо торгівлі чи дотичних сфер.

Стратегія ЄС у сфері торговельної політики "Торгівля для всіх. У напрямку більш відповідальної торгівлі та інвестиційної політики" була прийнята у 2015 році.⁴

Стратегія містить п'ять основних цілей:

- (1) Торгівля та інвестиції є потужним рушієм зростання та створення робочих місць (висока активність ЄС у сфері торгівлі, торговельний та економічний порядок денний ЄС посилює вигоди від торгівлі).
- (2) Ефективна політика, яка враховує нові економічні реалії та виправдовує сподівання (відповідь на зростання глобальних ланцюгів виробництва і збуту, сприяння торгівлі послугами, полегшення цифрової торгівлі, підтримка мобільності та вирішення питань міграції, посилення міжнародної регуляторної співпраці, забезпечення ефективного управління митницями, безпека доступу до енергії та сировини, захист інновацій, краща імплементація та реалізація прав ЄС, більше уваги малому бізнесу, більш ефективні засоби допомоги для адаптації працівників).
- (3) Прозоріша торговельна та інвестиційна політика (тісніша робота з державами-членами, Європейським Парламентом та громадянським суспільством, більш відкритий процес прийняття рішень).
- (4) Торговельна та інвестиційна політика, що базується на цінностях (забезпечення впевненості споживачів у продуктах, які вони купують у глобальній економіці, сприяння новому підходу до інвестицій, торговельний порядок денний сприяє сталому розвитку, правам людини та належному врядуванню).
- (5) Прогресивна програма переговорів для пристосування до глобалізації (зміцнення багатосторонньої торговельної системи, сприяння двостороннім відносинам).

Серед дотичних до охорони довкілля питань, що регулюються стратегією, можна виділити:

- (1) Забезпечення доступу до енергії та сировини. З огляду на залежність ЄС від імпортованих ресурсів, доступ до енергії та сировини є критичними для конкурентоздатності ЄС. Проте, положення торговельних угод з третіми країнами повинні повністю поважати суверенітет кожної держави над її природними ресурсами і не повинні перешкоджати діям з охорони довкілля, включаючи боротьбу зі зміною клімату.
- (2) Проведення оцінки впливу на сталість (англ. - sustainability impact assessment). Відповідно до принципів Порядку денного кращого регулювання, будь-яка важлива ініціатива у сфері торговельної політики повинна підлягати оцінці впливу. Під час переговорів щодо великих торговельних

⁴ Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy. 2015. // http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

СХЕМА 1. ВИГОДИ ДЛЯ РІЗНИХ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ВІД НОВОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

угод, Європейська Комісія проводить оцінку впливу на сталість, що дає глибокий аналіз потенційного економічного, соціального та екологічного впливу.

(3) Ціннісна складова діяльності у сфері торгівлі. Договори ЄС вимагають, щоб ЄС сприяв своїм цінностям, включаючи розвиток бідних країн, високі соціальні та екологічні стандарти, повагу до прав людини у світі. У цьому відношенні торговельна та інвестиційна політики повинні відповідати іншим інструментам зовнішніх дій ЄС (наприклад, кліматичній політиці).

(4) Досягнення цілей сталого розвитку. Важливість потенційного внеску торговельної політики в сталий розвиток була підтверджена в Порядку денному для сталого розвитку 2030. Останні торговельні угоди ЄС систематично включають положення щодо торгівлі та сталого розвитку. Після вступу в силу торговельних угод, ЄС також повинен переконуватись, що положення щодо торгівлі і сталого розвитку імплементуються і використовуються ефективно, включаючи надання підтримки через розвиток співпраці.

ЄС будує свою торговельну політику на трьох основних сферах діяльності⁵:

(1) Активна роль в багатосторонніх переговорах під егідою СОТ.

(2) Глибші торговельні відносини з окремими країнами та регіонами.

(3) Стратегія для ліквідації спеціальних бар'єрів на ключових експортних ринках.

⁵ The EU explained: Trade. // <https://publications.europa.eu/en/web/general-publications/publications>

При формуванні Спільного ринку виникли побоювання, що різні екологічні стандарти можуть створити торговельні бар'єри і конкурентні викривлення. Різні національні стандарти для окремих продуктів, такі як обмеження на викиди транспортними засобами через вміст свинцю у бензині, створювали суттєві бар'єри для вільної торгівлі цими продуктами в рамках Економічного Співтовариства.

З цього часу для забезпечення рівних умов торгівлі було впроваджено цілу систему стандартизації, технічного регулювання, оцінку відповідності.

ЄС разом з низкою інших держав-членів СОТ бере участь в переговорах щодо Угоди з екологічних товарів (Environmental Goods Agreement)⁶. Її мета – усунути торговельні бар'єри для товарів, які є надзвичайно важливими для охорони довкілля та пом'якшення наслідків зміни клімату. Кожен учасник переговорів надає перелік товарів, які він вважає належать до “зеленої” категорії. ЄС визначив такі продукти:

- Виробництво відновлюваної енергії;
- Контроль за забрудненням повітря;
- Управління твердими і небезпечними відходами;
- Управління стічними водами та очистка води;
- Відновлення довкілля і очищення;
- Зниження шуму і вібрації;
- Ресурсо- та енергоефективність;
- Екологічний моніторинг та аналіз.

Через свою торговельну політику ЄС також підтримує імплементацію міжнародних екологічних норм, які, головним чином, містяться в міжнародних екологічних угодах, зокрема:

- Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення;
- Рамкової конвенції про зміну клімату;
- Паризької угоди;
- Кіотського протоколу про зміну клімату;
- Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар;
- Конвенції про охорону біологічного різноманіття;
- Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі;

⁶ https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/ega_e.htm

- Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі;
- Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням.

1.2. Торговельна політика ЄС і сталий розвиток

Європейське право вимагає, щоб усі політики ЄС, включаючи торговельну, сприяли сталому розвитку. Тому торговельна політика ЄС має на меті, щоб економічний розвиток йшов рука-в-руку з соціальною справедливістю, повагою до прав людини, високими трудовими стандартами, високими екологічними стандартами.

Як підкреслюється в Стратегії сталого розвитку (2006 р.)⁷, ЄС та держави-члени беруть на себе зобов'язання докладати зусиль, щоб міжнародна торгівля та інвестиції використовувались як засіб досягнення цілей сталого розвитку.

У цьому контексті, ЄС повинен працювати разом з своїми торговельними партнерами для покращення екологічних та соціальних стандартів і використовувати увесь потенціал торговельних угод чи угод про співпрацю на регіональному або двосторонньому рівні для цієї мети.

ЄС докладає зусиль, щоб торговельна політика сприяла сталому розвитку через торговельні угоди з ЄС, спеціальні ініціативи для країн, що розвиваються, торговельну політику та політику розвитку.

Тому, торговельні угоди ЄС містять спеціальні положення щодо торгівлі і сталого розвитку. ЄС та їх торговельні партнери повинні:

- дотримуватись міжнародних трудових та екологічних стандартів й угод;
- ефективно застосовувати своє екологічне і трудове законодавство;

⁷ Renewed EU Sustainable Development Strategy. // <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010117%202006%20INIT>

- не відступати від екологічних і трудових законів для заохочення торгівлі;
- забезпечувати сталу торгівлю природними ресурсами, такими як деревина та рибні ресурси;
- боротися з незаконною торгівлю видами флори та фауни, які є під загрозою знищення;
- заохочувати торгівлю, яка підтримує боротьбу зі зміною клімату;
- сприяти практикам, таким як корпоративна соціальна відповідальність.

ЄС також використовує свої торговельні угоди для:

- сприяння сталим публічним закупівлям;
- усунення бар'єрів для торгівлі та інвестицій у відновлювальній енергетиці.

Відповідно до стратегії "Торгівля для всіх. У напрямку більш відповідальної торгівлі та інвестиційної політики"⁸, Європейська Комісія:

- зосереджується на імplementації виміру щодо сталого розвитку угод про вільну торгівлю. Це повинен бути ключовий компонент партнерства з державами-членами, Європейським Парламентом, стейкхолдерами з імplementації угод про зону вільної торгівлі, а також діалог з громадянським суспільством.
- Посилить пріоритетність сталого управління та збереження природних ресурсів (біорізноманіття, ґрунт і вода, ліси і деревина, риба і дика природа) у боротьбі зі зміною клімату в договорах про зону вільної торгівлі та їх імplementації.
- Запропонує кращий взаємозв'язок інструментів торговельної політики і вирішення питань трудових прав та охорони довкілля.
- Сприятиме амбітній та інноваційній частині щодо сталого розвитку в усіх торговельних та інвестиційних угодах. Вони повинні включати довгострокові зобов'язання щодо охорони довкілля у зв'язку із багатосторонніми екологічними угодами.
- Братиме до уваги міркування щодо сталого розвитку в усіх сферах угод про вільну торгівлю (наприклад, енергетика та сировина чи державні закупівлі).
- Сприятиме досягненню результатів у переговорах по Угоді щодо екологічних товарів. Метою є відміна тарифів на зелені товари, відкритість ринків для зелених послуг.

Важливо зазначити, що не всі питання сталого розвитку можна ефективно вирішити лише торговельними угодами. Є багато інших інструментів в ЄС, державах-членах та на регіональному рівні, щоб розглядати вплив глобалізації.⁹ У цьому контексті слід згадати Європейський консенсус щодо розвитку

⁸ Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy. 2015. // http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

⁹ Trade and Sustainable Development chapters in EU Free Trade Agreements. Non-paper of the Commission services. 11.07.2017 // <http://trade>.

(European Consensus on Development), прийнятий 7 червня 2017 року, який дає спільну відповідь ЄС та держав-членів на Порядок денний 2030 з перспективи розвитку.

Окрему частину щодо торгівлі і сталого розвитку містять торговельні договори ЄС з такими країнами: Канада, Центральна Америка, Колумбія, Перу і Еквадор, Грузія, Молдова, Сінгапур, Південна Корея, Україна, В'єтнам.

За останні два роки виросла зацікавленість трудовими та екологічними положеннями торговельних угод. Обговорення відбуваються в Європейському Парламенті, Раді ЄС, державах-членах, третіх країнах та із зацікавленими особами, включаючи громадянське суспільство.

ЄС регулярно веде діалог з партнерами щодо того, як вони та ЄС імплементують правила щодо торгівлі і сталого розвитку.

Інституційна структура частин щодо торгівлі та сталого розвитку розроблена таким чином, щоб забезпечувати інклюзивність, через платформи, в яких громадянське суспільство може відігравати дорадчу роль.

Спеціальні дорадчі групи громадянського суспільства об'єднують екологічні, трудові та бізнес-організації. Громадянське суспільство бере участь у моніторингу виконання положень щодо торгівлі і сталого розвитку.

Покращення трудових та екологічних умов вимагає постійної та довготривалої взаємодії з партнерськими країнами. Імплементуючи та виконуючи зобов'язання, ЄС визнає першочергову роль міжнародних інструментів як щодо стандартів, так і щодо механізмів дотримання. Це також посилюється двосторонніми механізмами, такими як структурний діалог щодо чутливих питань, реалізація спільних проєктів, посилення взаємодії з міжнародними органами та створення і забезпечення функціонування структур громадянського суспільства.

ЄС та його торговельні партнери імплементують глави щодо торгівлі і сталого розвитку відносно з недавнього часу. Головний наголос у контексті імплементативних цих положень робиться на створенні інституційних структур і моніторингових практик.

Позитивними прикладами застосування глави щодо торгівлі та сталого розвитку ЄС вважає: відсутність дискримінації на робочих місцях в ЄС та Кореї, проекти щодо міжнародних трудових угод в Сальвадорі та Гватемалі (з наголосом на фундаментальних конвенціях щодо свободи об'єднань, колективних переговорів та недискримінації); діалог з Колумбією щодо імплементації Конвенції СІТЕС та ін.¹⁰

Тим не менше, в ЄС обговорюється питання про те, що положення глав з торгівлі і сталого розвитку не дають достатньо відповідей на існуючі виклики, зокрема в контексті міжнародних трудових стандартів; що необхідно використовувати санкції за порушення цих положень; що більше уваги потрібно приділяти застосуванню на практиці. Наразі Європейська Комісія обговорює два можливих шляхи для досягнення цілей сталого розвитку в контексті торгівлі:

(а) більш рішуче партнерство з торгівлі і сталого розвитку

Цей шлях включає більш просунуте партнерство для посилення співпраці та спільних дій з державами-членами, Європейським Парламентом, міжнародними організаціями і торговельними партнерами. Це також може включати більш наполегливе використання механізму вирішення спорів щодо торгівлі і сталого розвитку. Пропонується зміцнення партнерства через:

- посилення співпраці з МОП та органами міжнародних екологічних угод: тісніша та краще структурована співпраця для кращого моніторингу та імплементації, коли це доцільно;
- покращена діяльність для реагування на заяви щодо недотримання: підвищення прозорості механізму дотримання, уточнення кроків, які б краще відповідали внеску зацікавлених сторін;
- пріоритети і стратегії країн з акцентом на ключові сфери торгівлі, пов'язані з працею та довкіллям, через розвиток індивідуальних стратегій для кожного партнера угоди про вільну торгівлю;
- посилення моніторингу та відслідковування прогресу усіх питань торгівлі і сталого розвитку на урядовому рівні, включаючи також усі важливі джерела, включаючи механізми звітування щодо цілей сталого розвитку та інших механізмів звітування ООН: більше орієнтований на результат, регулярний діалог з партнерськими країнами для визначення особливих пріоритетних сфер та результатів в частині торгівлі і сталого розвитку;
- більш рішуче використання усіх існуючих інструментів торгівлі і сталого розвитку, включаючи вирішення спорів;
- визначення діяльності, яка пов'язана із зобов'язаннями, підвищення поінформованості і тренінги щодо зобов'язань в рамках торгівлі і сталого розвитку, визначення можливих результатів на кожній стадії;

¹⁰ Trade and Sustainable Development chapters in EU Free Trade Agreements. Non-paper of the Commission services. 11.07.2017 // http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/july/tradoc_155686.pdf

- раннє та постійне залучення з метою досягнення ратифікації 8 фундаментальних трудових конвенцій;
- посилення співпраці з державами-членами і їх посольствами та співпраця з делегацією ЄС для більше ефективного використання ресурсів для імплементації положень щодо торгівлі і сталого розвитку: посилення експертної групи через нові завдання щодо імплементації. Ці завдання мають включати, зокрема, дотримання, надання рекомендацій та співпрацю. Делегації ЄС повинні відігравати ключову роль в посиленні імплементації та моніторингу питань торгівлі і сталого розвитку, визначення важливих напрямків діяльності та необхідної технічної підтримки;
- посилити дорадчу роль громадянського суспільства через покращення функціонування Внутрішніх дорадчих груп та спільних форумів.
- Цей шлях забезпечить безперервність існуючих угод та тих, які ще не набрали чинності. Глави щодо торгівлі і сталого розвитку й надалі матимуть всеохоплюючий вимір. ЄС й надалі буде покладатись на визнані на міжнародному рівні трудові та екологічні стандарти, зміцнюючи багатостороннє врядування та зберігаючи роль громадянського суспільства у застосуванні та моніторингу. Теперішні практики щодо прозорості будуть продовжуватись та буде надалі використовуватись існуючий механізм вирішення спорів.

(б) модель з санкціями

За такого варіанту буде впроваджено механізм вирішення спорів, включаючи консультації "уряд-уряд", процедура обговорення, публікація публічного звіту, можливість встановлювати санкції у випадку недотримання. Ідея цієї моделі в тому, що впровадження санкцій заохочує партнерів повністю виконувати положення угод. Партнери будуть зацікавлені в посиленні законодавства чи покращенні ефективної імплементації трудових та екологічних стандартів, якщо існуватимуть ризики економічних наслідків. Інше питання, наскільки цей підхід може використовуватись в двосторонньому контексті до системи трудових та екологічних зобов'язань, які закріплені в конвенціях МОП та міжнародних екологічних угодах.

Введення такої моделі також передбачає врахування особливостей торговельних партнерів, а також ролі громадянського суспільства та міжнародних експертів. Окрім цього, такі зміни вимагатимуть створення спеціального механізму в рамках Комісії для дослідження питань праці та торгівлі та моніторингу міжнародних стандартів паралельно до роботи, яку зараз ведуть відповідні міжнародні органи.

1.3. Основні інструменти оцінки впливу торгівлі

В Європейському Союзі використовується кілька інструментів оцінки впливу торговельної політики на довкілля. Їх застосування головним чином залежить від стадії реалізації конкретного інструменту торговельної політики (наприклад, угоди про зону вільної торгівлі). Як і будь-яка інша державна політика, торговельна політика реалізується за класичним циклом (намір, розробка, імплементація, застосування, оцінка). Проте у сфері торгівлі такий цикл і, відповідно, інструменти оцінки впливу мають свої особливості.

Можна виділити чотири категорії таких інструментів для оцінки:

- (1) Оцінки впливу (Impact Assessments) – загальний інструмент Європейської Комісії, започаткований у 2002 році. Проводиться до подання Комісією пропозиції початок переговорів щодо укладання торговельної угоди з третьою країною.
- (2) Оцінка впливу на сталість (ОВС) (Sustainability Impact Assessment) – спеціальний торговельний інструмент, розроблений для підтримки великих торговельних переговорів. Вперше застосований у 1999 році для переговорів щодо Дохійського порядку денного розвитку (Doha Development Agenda) COT. Станом на початок 2016 року було проведено 22 оцінки впливу на сталість.
- (3) Економічна оцінка результатів переговорів – спеціальний торговельний інструмент, який використовується на етапі прийняття рішення.
- (4) Завершальна оцінка (Ex post evaluations) – інструмент ретроспективної оцінки. Після того як угода підписана і пройшло достатньо часу імплементації, проводиться завершальна оцінка, щоб проаналізувати економічний, соціальний, екологічний вплив і вплив на права людини. Оцінка готується Європейською Комісією відповідно до керівних принципів та інструментів Комісії.¹¹

¹¹ Better Regulation Toolbox. // https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/better-regulation-toolbox_0.pdf

Оцінка впливу на сталість є важливим інструментом інтеграції питань сталого розвитку в торговельну політику. ОВС сприяє цілям сталого розвитку через глибоку оцінку можливих економічних, соціальних та екологічних впливів пропонуваної угоди в процесі переговорів, а також надання рекомендацій з метою посилити користь чи зменшити можливий негативний вплив. З 2012 року ОВС включає також аналіз впливу на права людини.

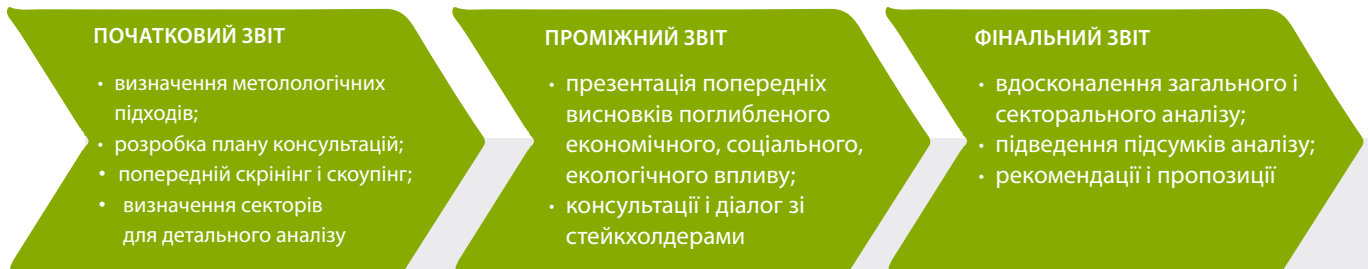
ОВС складається з двох компонентів:

- (1) Аналіз можливого економічного, соціального та екологічного впливу і впливу на права людини в ЄС і в країні-партнері;
- (2) Процес консультацій із зацікавленими особами.

СХЕМА 2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОВС

СХЕМА 3. СТАДІЇ ОВС

Основними гравцями в ОВС є консультанти, стейкхолдери і служби Європейської Комісії. Стейкхолдери в ЄС і країнах-партнерах – НУО, бізнес, соціальні партнери (включаючи профспілки), академічне середовище, національні органи влади.

Ключовим компонентом аналізу ОВС є консультації з стейкхолдерами.

Завершальна оцінка є особливо цікавою в контексті функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, оскільки відповідна угода вже укладена та діє. Наразі було проведено дві завершальні оцінки чинних торговельних угод – Угоди про вільну торгівлю між Мексикою та ЄС (2017) і Угоди про асоціацію між ЄС та Чилі (2012). Спробуємо пояснити методологію та основні підходи до здійснення таких оцінок на прикладі завершальної оцінки Угоди про вільну торгівлю між Мексикою та ЄС.¹²

Цілі завершальної оцінки:

- Визначення та оцінка реального економічного, соціального та екологічного впливу Угоди для обидвох сторін, визначення незапланованих наслідків від імплементації Угоди;
- Визначення тих секторів, діяльності і груп, які отримали вигоду від імплементації Угоди, а також тих, на які був негативний вплив, визначення найбільш важливих положень для такого впливу;
- Вплив на розробку методології для майбутніх оцінок торговельних угод.

Для проведення дослідження використовуються кількісні та якісні методи аналізу, а також література, статистика для аналізу економічного, соціального та екологічного впливу. Консультації зі стейкхолдерами також відіграють важливу роль у дослідженні. Для даного дослідження аналіз проводився відповідно до трьох критеріїв оцінки: узгодженість, ефективність, вплив.

Методологічні підходи до дослідження:

- Детальний опис попередніх політик (до набрання чинності Угоди про вільну торгівлю)
- Оцінка попередніх політик у контексті сталості (економічний аналіз, соціальний аналіз, екологічний аналіз)
- Консультації зі стейкхолдерами
- Висновки (з акцентом на вплив)

¹² http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/august/tradoc_156011.pdf

Важливим моментом проведення завершальної оцінки є необхідність відокремити вплив від Угоди про вільну торгівлю від інших впливів, наприклад, технічної допомоги, що включає наближення до стандартів ЄС.

ВИСНОВКИ ЩОДО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ УГОДИ ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ МІЖ МЕКСИКОЮ ТА ЄС

Положення Угоди безпосередньо не мають відношення до екологічних питань. Таким чином, вплив є лише непрямий, головним чином, у зв'язку із зміною структури виробництва і структури торгівлі. Беручи до уваги той факт, що вплив на економіку від Угоди є дуже обмежений, вплив на довкілля є теж дуже незначним.

Базуючись на результатах CGE¹³ моделювання, Угода про вільну торгівлю вплинула на зменшення деяких забруднювачів повітря, головним чином викидів оксидів сірки (-0,28%) і збільшення інших. Зменшення викидів SO_x в Мексиці відбулось у зв'язку із зменшенням секторів с/г, електроенергетики та нафтохімічного сектору. Завдяки секторальним змінам зменшились викиди парникових газів.

Щодо ресурсів, то в Мексиці збільшилось використання землі у зв'язку з Угодою (на 0,13%). Для інших елементів (вода, відходи, біорізноманіття) вплив Угоди є незначним.

Для ЄС усі види впливу на довкілля є навіть меншими, ніж в Мексиці, і близькими до 0.

На основі завершальної оцінки приймаються рішення щодо необхідних змін і поправок до угоди, беручи до уваги аналіз, що працює або що ні, що можна покращити, які показники потрібно підвищити, а які знизити.

¹³ Так зване моделювання обчислюваної загальної рівноваги.

1.4. Участь громадськості у торговельній політиці ЄС

Хоча консультації з громадськістю з питань торговельної політики відбувались і раніше, у 1998 році був запроваджений формальний процес консультацій з громадськістю – так званий Діалог з громадянським суспільством (ДГС).

Загальною метою процесу ДГС є "створення довірливих робочих стосунків між представниками громадянського суспільства, які цікавляться торговельною політикою, надаючи можливість представникам громадянського суспільства озвучити свої погляди прямо тим, хто приймає рішення, та сприяючи кращому розумінню питань, що стоять на порядку денному, з обох боків". Ця мета має 4 спеціальні завдання:

- (1) Широке консультування: Європейська Комісія хоче врахувати точки зору усіх зацікавлених осіб, у процесі розробки політики і дій;
- (2) Розглянути занепокоєння громадянського суспільства щодо торговельної політики і, оскільки глобалізація викликає в багатьох занепокоєння, Європейська Комісія хоче дізнатися про ці занепокоєння, обговорити спеціальні питання, дати відповіді на запитання і врахувати пропозиції громадянського суспільства.
- (3) Покращити торговельну політику ЄС через структурний діалог.
- (4) Підвищити прозорість: через діалог з громадянським суспільством, оприлюднення документів на веб-сайті.

Специфіка ДГС – діалог не щодо розробки законодавства, а щодо торговельних переговорів.

У 2000 році була створена Контактна група для допомоги у структуруванні та організації діалогу.

ДГС відкритий для НУО ЄС та організацій з держав-кандидатів, а також їх філій в країнах, що розвиваються. Учасники повинні зареєструвати свою організацію через веб-сторінку. Наразі є близько 800 зареєстрованих організацій, проте, відповідно до аналізу, зустрічі відвідувало близько 350 організацій (2002-2006 роки).¹⁴

¹⁴ A Voice, Not a Vote. Evaluation of the Civil Society Dialogue at DG Trade. Final report. 2007. // http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/march/tradoc_133527.pdf

Частина II. Місце екологічних питань в торговельній політиці України

2.1. Політичні засади розгляду екологічних питань в контексті торговельної політики в Україні

Торгівля є невід'ємною складовою загальної державної політики. Політичні засади розгляду екологічних питань в контексті торгівлі повинні відображатись у державних стратегічних документах та планах.

Стратегія сталого розвитку “Україна-2020”¹⁵ схвалена Указом Президента у 2015 році, проте вона більше стосується економічного розвитку та покращення добробуту, аніж впровадження принципів сталого розвитку, зокрема його екологічного компоненту.

Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021 рр.¹⁶ має основною метою перехід України до “експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успіху на світових ринках”.

Три основних завдання реалізації Дорожньої карти:

1. Створення сприятливих умов, що стимулюватимуть торгівлю та інновації для диверсифікації експорту.
2. Розвиток послуг з підтримки бізнесу та торгівлі, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємств, зокрема малих та середніх підприємств.
3. Зміцнення навичок і компетенцій підприємств, зокрема малих і середніх підприємств, необхідних для участі в міжнародній торгівлі.

Хоча стратегія визнає пріоритетність питань сталого розвитку, конкретних завдань, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку документ не містить. Серед заходів, на виконання Дорожньої карти, які стосуються питань довкілля, передбачено лише заходи у довгостроковій перспективі, а саме “стимулювання використання інновацій, розвитку та інтеграції практик, які зменшують вплив виробництва на навколишнє середовище”.

Стратегія також передбачає оцінку ефективності чинних угод про вільну торгівлю, що, серед іншого, може включати і вплив на довкілля.

Ще одним важливим елементом стратегії є питання прозорості, що включає розробку механізму поліпшення ефективності та прозорості процедур, пов'язаних із застосуванням інструментів торговельного захисту, а також оприлюднення та доступ до торговельної інформації.

¹⁵ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

¹⁶ <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>.

Експортна стратегія, серед іншого, визначає й екологічні фактори, які можуть бути перешкодами для розвитку торгівлі, а саме:

- Екологічний дисбаланс (недостатньо врегульована екологічна діяльність, неефективна реалізація програм регіонального розвитку та відсутність системи контролю призвели до низки екологічних проблем в Україні, в тому числі до погіршення стану ґрунтів, надмірного забруднення повітря і води у промислових районах, а також зникнення деяких видів тварин і рослин через руйнування або погіршення їх природного місця існування. Через особливості структури економічної діяльності найбільше постраждали Дніпропетровська, Запорізька, Донецька і Луганська області).
- Недостатня обізнаність населення про екологічні норми та цілі сталого розвитку (Через брак бюджетних коштів на заходи із забезпечення впровадження природоохоронного законодавства та підвищення соціальної значущості природоохоронної діяльності були виділені обмежені фінансові ресурси. Потрібні внески приватного сектора та зокрема великих підприємств, особливо у довгострокову програму техногенної безпеки. Однак на сьогодні українські підприємства не готові відмовлятися від швидкої вигоди заради безпеки навколишнього середовища. Для зміни цієї ситуації в найближчій перспективі необхідно забезпечити підприємствам достатні економічні стимули для запровадження екологічно чистих технологій із метою зменшення впливу на довкілля).

Проект оновленої Стратегії державної екологічної політики¹⁷ передбачає, що "для забезпечення виходу України на міжнародні та європейські ринки важливими заходами мають стати заходи, спрямовані на підтримку впровадження міжнародних стандартів екологічного управління й маркування продукції". Серед завдань Цілі 3 "Забезпечення інтеграції екологічної політики в процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України" передбачено забезпечення інтеграції екологічної складової до політик та/або програм загальнодержавного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Стратегія розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року¹⁸ (затверджена у 2015 році) спрямована на поступову інтеграцію до єдиного ринку ЄС, усунення технічних бар'єрів у торгівлі між ЄС та Україною та ефективного взаємне визнання української та європейської систем технічного регулювання. Таким чином, Стратегія передбачає гармонізацію законодавства України та ЄС, прийняття технічних положень та європейських стандартів, забезпечення відповідності системі технічного регулювання ЄС, визнання в ЄС та у світі Національного агентства з акредитації, підготовку до підписання Угоди про оцінку відповідності на прийнятність промислових товарів (АСАА).

¹⁷ https://menr.gov.ua/files/docs/Projekt/proekt_zakony_11_09_2017.pdf

¹⁸ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/844-2015-%D1%80>

Всеохоплююча стратегія імплементації глави IV “Санітарні та фіто-санітарні заходи” Розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею”¹⁹ була розроблена у зв’язку з тим, що санітарні та фіто-санітарні заходи є необхідною умовою забезпечення української сільськогосподарської продукції доступу до європейських ринків.

На виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС був розроблений та прийнятий План заходів з імплементації розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею” Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на 2016—2019 роки²⁰, який передбачає конкретні заходи для імплементації положень Розділу IV, терміни виконання, відповідальних за виконання, індикатори виконання.

2.2. Торгівля і сталий розвиток в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС

Екологічні питання торговельної політики відображені в Угоді в контексті:

(1) Зближення технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності;

(2) Сталого розвитку.

Стаття 56. Зближення технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності

1. Україна вживає необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС та зобов’язується дотримуватись принципів та практик, викладених в актуальних рішеннях та регламентах ЄС.

Щодо обов’язкового маркування та етикетування товарів сторони домовились намагатися звести до мінімуму свої вимоги крім тих, які вимагаються для адаптації acquis ЄС у цій сфері та маркування чи етикетування з метою захисту здоров’я, безпеки чи навколишнього середовища або для інших важливих потреб державної політики.

В Угоді визначено “важливість якнайповнішого врахування економічних, соціальних та екологічних інтересів не тільки свого відповідного населення, а й прийдешніх поколінь і гарантують, що економічний розвиток, екологічна та соціальна політика підтримується спільно”. Сторони встановлюють і регу-

¹⁹ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-%D1%80>

²⁰ http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=247749544&cat_id=247749488

2. Місце екологічних питань в торговельній політиці України

любють власні рівні охорони довкілля та гарантують забезпечення високих рівнів охорони довкілля, зокрема, за допомогою наближення свого законодавства до законодавства ЄС. Екологічна політика сторін повинна ґрунтуватись на принципі обережності, попередження та відшкодування шкоди, заподіяної навколишньому середовищу.

Україна та ЄС повинні ефективно імплементувати багатосторонні угоди з охорони довкілля, а Угода не обмежує їх прав ухвалювати та підтримувати заходи щодо реалізації міжнародних екологічних угод.

В Угоді підтверджується, що торгівля повинна сприяти сталому розвитку в усіх його вимірах, тому сприятимуть іноземним інвестиціям в екологічно чисті товари, послуги й технології, використання збалансованих джерел відновлювальної енергії та енергозберігаючих продуктів і послуг, а також екологічне маркування товарів.

Угода містить спеціальні положення щодо торгівлі лісовою та рибною продукцією, роблячи акцент на сталому управлінні лісовими та рибними ресурсами, сприянні торгівлі легальною і сталою лісовою продукцією та боротьбі з незаконним та нерегульованим рибальством.

Стаття 296. Підтримка рівнів захисту

Жодна Сторона не повинна послаблювати або знижувати рівень охорони навколишнього середовища чи праці, передбачений в її законодавстві, з метою покращення торгівлі або інвестицій шляхом відмови чи часткового відступу або пропонування такої відмови або часткового відступу від своїх законів, підзаконних актів або стандартів у такий спосіб, що впливає на торгівлю або інвестиції між Сторонами.

Сторони зобов'язані переглядати та оцінювати вплив імплементатції на сталий розвиток.

Щодо інституційного механізму, то Угода передбачає:

- створення Дорадчої групи з питань сталого розвитку з метою надання рекомендацій щодо імплементатції Глави "Торгівля і сталий розвиток";
- створення Підкомітету з питань торгівлі та сталого розвитку, який здійснює контроль за виконанням Глави "Торгівля і сталий розвиток";
- створення Групи експертів (для вирішення певних питань).

Відповідно до вимог ЄС, під час переговорів щодо зони вільної торгівлі з Україною, на замовлення Генерального директорату з торгівлі була проведена оцінка впливу на сталість щодо можливої угоди про зону вільної торгівлі (поглиблену зону вільної торгівлі) між ЄС та Україною.²¹

²¹ Аналіз перспектив торгівельних відносин між Україною та ЄС у контексті переговорів щодо розширеної угоди. 2007. // http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/june/tradoc_146265.pdf

Аналіз потенційних позитивних і негативних впливів зони вільної торгівлі з ЄС на довкілля України, хоча й зроблений ще в період проведення переговорів щодо торговельної угоди, дає можливість вибрати для оцінки впливу торгівлі саме ті питання, які є релевантними у зв'язку довкілля – конкретна торговельна угода, полегшити моніторинг та співставити прогнозовані і реальні впливи.

Аналіз передбачає, що стосовно впливу на довкілля, збільшене виробництво, зростання економіки та рівнів зайнятості потенційно мають від'ємні наслідки для довкілля, якості повітря, біорізноманіття, використання ґрунтів, споживання води та загальної якості довкілля. Проте, щоб запобігти такій ситуації аналіз пропонував включити в Угоду положення щодо підвищення стандартів охорони довкілля та включити довкілля як суттєвий фактор довготермінового розвитку вже на початковій стадії. Документ включає аналіз можливого як позитивного, так і негативного впливу на різні сектори для України та ЄС (коли це релевантно). Пропонуються документом і конкретні шляхи зменшення можливого впливу на довкілля.

Прогнозований позитивний вплив на довкілля України. Оцінка впливу на сталість робить прогнози щодо можливого позитивного впливу, серед іншого, у сфері атмосферного повітря (завдяки модернізації виробництва та впровадження чистіших технологій), природних ресурсів (завдяки зміні структури виробництва та підвищення ефективності споживання енергоносіїв), біорізноманіття (завдяки більшій увазі питанням довкілля), відходів (через впровадження європейських стандартів та підходів).

Прогнозований негативний вплив на довкілля України. Щодо можливого негативного впливу на довкілля в Україні, то відповідно до прогнозу, можливе збільшення викидів CO₂ і парникових газів через зростання виробництва в машинобудуванні, енергетиці і транспортній галузі. Якщо в енергетиці буде інтенсивніше споживатись вугілля, то це теж негативно вплине на довкілля через збільшення видобутку та використання вугілля для виробництва електроенергії. Розвиток сільськогосподарського сектору може призвести до зростання використання пестицидів, а збільшення поголів'я худоби до збільшення викидів метану та негативного впливу на ґрунти. Окрім цього, негативний вплив на ґрунти матиме видобуток вугілля відкритим способом та інтенсивніше сільське господарство. Очікується, що угода призведе до інтенсивнішого споживання природних ресурсів, зокрема вугілля, нафти, газу, у зв'язку із зростанням обсягів виробництва. На екосистему та біорізноманіт-

2. Місце екологічних питань в торговельній політиці України

тя негативно може вплинути збільшення застосування пестицидів у с/г, забруднення води та відходи від виробництва продукції галузей машинобудування та енергетики. Щодо сфери питної води, то загалом очікується зростання обсягів споживання води, яка використовується для зрошення в с/г, а також в металургії та машинобудуванні. Також зростатиме потреба очищення стічних вод через збільшення їх виробництва.

Прогнозований позитивний вплив на довкілля ЄС. Щодо позитивних впливів для ЄС оцінка акцентує на можливості перенесення певних галузей до України, що може вплинути на скорочення викидів CO₂ в ЄС та зменшення забруднення атмосферного повітря загалом. Що стосується використання енергетичних ресурсів, то для ЄС будь-яка посилена угода з Україною має потенційним наслідком більшу ступінь енергетичної безпеки та підвищення енергетичної незалежності.

Прогнозований негативний вплив на довкілля ЄС. Щодо негативних впливів для ЄС, то прогнозуються можливі негативні впливи від забруднення атмосферного повітря в Україні та збільшення викидів, що потенційно може мати негативний вплив на східну частину ЄС. Керування процесами відведення та переробки стічних вод у регіоні Чорного моря також потенційно може зачіпати ЄС, оскільки морська акваторія України знаходиться поруч з морськими акваторіями Румунії та Болгарії.

Оптимізація позитивних та пом'якшення негативних впливів. Для зменшення негативного впливу на довкілля ОВС пропонує впроваджувати різні концептуальні заходи. Наприклад, передача технологій для забезпечення зменшення різних форм забруднення при збільшенні обсягів виробництва в ході виконання угоди (галузі, де б такі заходи були корисними для гірничопереробної, металообробної, харчової, хімічної, машинобудівної та електронної промисловості). Ще одним методом є включення до угоди глави про сталий розвиток, включаючи консультування з громадянським суспільством, проведення досліджень з оцінки фактичного впливу в проблемних сферах, зобов'язання щодо імплементації міжнародних екологічних угод. Серед конкретних механізмів – передбачити вдосконалення українських технологій будівництва двигунів до стандартів ЄС та створити стимули для такого вдосконалення; співвідносити темпи галузевої лібералізації з темпами впровадження заходів екологічної безпеки у відповідній галузі; створювати тимчасові фонди вдосконалення технологій виробництва і включати видатки для запобігання забрудненню довкілля у собівартість виробництва; включати стандарти екологічної безпеки до умов закупівель за державні кошти; збільшити кількість проектів, спрямованих на збереження довкілля і рекультивацію земель; врегулювати обсяги забруднення атмосфери від транспорту; під час розробки схем заохочення інвестицій надавати пріоритет/додаткові стимули для впровадження екологічно сталих інвестицій, рішень та технологій.

2.3. Положення щодо довкілля в інших торговельних договорах України

Україна стала членом СОТ у 2008 році. Як член СОТ Україна має рівні права на участь у формуванні та узгодженні правил доступу до ринків і використання передбаченого СОТ механізму врегулювання спорів для усунення непорозумінь між державами-членами СОТ.

За останні 20 років Україною підписано низку угод про вільну торгівлю:

- Угода про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі між ЄС та Україною²², яка набрала чинності 1 січня 2016 року і є складовою Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Вона забезпечить відкриття європейських ринків для українських товарів і послуг у результаті процесу гармонізації законодавства України із законодавством ЄС, що є запорукою переходу українського виробництва на високі стандарти.
- Угода про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі²³ (підписана у 2010 році, набрала чинності у 2012).
- Угода про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія²⁴ (2001 р.).
- Угода про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії²⁵ (2011 р.).
- Двосторонні угоди з Туркменістаном²⁶, Вірменією²⁷, Узбекистаном²⁸, Азербайджаном²⁹, Грузією³⁰, Казахстаном³¹, Киргизстаном³², Молдовою³³, Таджикистаном³⁴, Білоруссю³⁵.
- Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною³⁶ (2017 р.).

²² [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf)

²³ Європейська асоціація вільної торгівлі (англ. European Free Trade Association, EFTA) — це зона вільної торгівлі, яка об'єднує митні території чотирьох європейських країн, які не вступили до Європейського Союзу, зокрема, Республіки Ісландія, Князівства Ліхтенштейн, Королівства Норвегії та Швейцарської Конфедерації. Зона вільної торгівлі забезпечує країнам-членам режим вільної торгівлі товарами та послугами, а також гарантує вільний рух капіталів та фізичних осіб. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_456

²⁴ http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/807_200

²⁵ http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/892_008

²⁶ http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/795_523

²⁷ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/051_001/print

²⁸ http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/860_003

²⁹ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/031_518

³⁰ http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/268_600

³¹ http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/398_008

³² http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/417_003

³³ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/498_073

³⁴ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/762_008

³⁵ http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/112_007

³⁶ http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/en/124_052-16

Угода про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі, Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною, Угода про асоціацію між Україною та ЄС містять спеціальні розширені положення, які стосуються питань охорони довкілля чи сталого розвитку. Такі положення є результатом вимог та практики з боку відповідних країн/об'єднань, з якими укладена угода, а не з боку України.

Угода про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі

У преамбулі до Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ йдеться про те, що сторони "вирішили виконувати цю Угоду для збереження та захисту навколишнього середовища та забезпечення використання природних ресурсів відповідно до цілей стійкого розвитку". Окрім цього, Угода передбачає, що її положення не можуть тлумачитись як перешкода стороні вживати, підтримувати або впроваджувати будь-який захід, який забезпечив би охорону здоров'я, безпеку та захист навколишнього середовища.³⁷

Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною

Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною сприяє розвитку торговельних відносин у спосіб, що, серед іншого, забезпечує охорону та збереження навколишнього середовища. Сторони вдосконалюють та застосовують закони та нормативні акти з питань довкілля та сприяють сталому розвитку.

Положення Угоди передбачають зв'язок Угоди з угодами про охорону довкілля. Зокрема, якщо існує відповідність між будь-яким зобов'язанням в Угоді та зобов'язанням однієї із сторін за будь-якою угодою, визначеною у Додатку 1-А, то перевагу матиме зобов'язання за угодою, вказаною у Додатку.

Угоди, перелічені у Додатку 1-А:

- (а) Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення
- (б) Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар
- (с) Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням
- (д) Роттердамська конвенція про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі
- (е) Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі.

³⁷ http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_456

Сторони Угоди визнають взаємозв'язок між торговельною та екологічною політикою і необхідність імплементувати Угоду таким чином, щоб забезпечити охорону довкілля. Вони підтверджують свої зобов'язання відповідно до національного законодавства та багатосторонніх екологічних угод. Сторони мають суверенні права на охорону свого довкілля та стале управління природними ресурсами. Сторони дотримуються та забезпечують виконання законодавства про охорону довкілля. Угода зобов'язує сторони мати та застосовувати відповідні процедури оцінки впливу на довкілля, а також забезпечувати участь громадськості у цій процедурі.

Стаття 12.5: Неухилення від дотримання законодавства

Кожна Сторона визнає невідповідним стимулювання торгівлі або інвестицій шляхом послаблення або зниження рівнів захисту, передбачених національним законодавством про охорону навколишнього середовища. Відповідно, жодна Сторона не повинна відмовлятися або іншим чином відступати чи пропонувати відмовитися або іншим чином відступити від свого законодавства про охорону навколишнього середовища у спосіб, який послаблює чи зменшує захист, передбачений цим законодавством, в цілях стимулювання торгівлі чи інвестицій.

Важливими елементами Угоди є:

- інформування громадськості про екологічне законодавство через надання доступу до відповідної інформації;
- доступ до засобів правового захисту;
- процесуальні гарантії (гарантія, що адміністративні, квазі-судові та судові провадження є справедливими, неупередженими та прозорими);
- соціальна відповідальність компаній;
- засоби підвищення екологічних показників;
- публічність інформації та підзвітність;
- обмін інформацією між сторонами;
- співпраця між сторонами у сфері охорони довкілля.

В інституційному плані, відповідно до Угоди створюється Комітет з охорони навколишнього середовища. Комітет здійснює нагляд та контроль за реалізацією положень Угоди щодо довкілля, обговорює питання спільного інтересу, виконує будь-які інші функції, визначені сторонами.

2. Місце екологічних питань в торговельній політиці України

Стаття 12.17: Перевірки

1. Комітет розглядає можливість проведення перевірок реалізації положень цієї Глави з метою покращення її впровадження та підвищення ефективності впродовж п'яти років з дати набуття чинності цією Угодою.
2. Комітет може передбачити участь громадськості та незалежних експертів в таких перевірках.
3. Сторони повинні доводити результати таких перевірок до відома громадськості.

Угода про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Узбекистану

Стаття 4 Угоди передбачає, що сторони можуть в односторонньому порядку приймати загальноприйняті у міжнародній практиці заходи, які є необхідні для захисту своїх життєвих інтересів або для виконання міжнародних договорів, якщо такі заходи стосуються, серед іншого, навколишнього середовища, збереження вичерпних природних ресурсів, утилізації радіоактивних відходів. Проте якщо сторона застосовує такі заходи, вона повинна завчасно повідомити іншу сторону про причини, форми і передбачувані терміни застосування обмежень.

Угода про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Таджикистан

Відповідно до Угоди сторони можуть вживати загальноприйняті у міжнародній практиці заходи державного регулювання, які необхідні для захисту своїх життєвих інтересів чи для виконання міжнародних договорів, якщо вони, серед іншого, стосуються охорони тварин і рослин, захисту навколишнього середовища, збереження природних ресурсів, які не відновлюються.

Наявність екологічної складової у низці торговельних угод є важливим елементом забезпечення охорони довкілля, особливо в контексті неможливості зниження рівнів захисту навколишнього середовища, сталого управління лісовими та рибними ресурсами, заохочення до покращення екологічного законодавства та ефективного виконання міжнародних угод у сфері довкілля.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Питання довкілля та сталого розвитку є важливим елементом торговельної політики. В Європейському Союзі такий підхід закріплений у відповідних стратегічних документах та є частиною переговорного процесу при підписанні торговельних угод з партнерами. В Україні екологічні питання та питання сталого розвитку належним чином не інтегровані в процес формування та імплементації державної політики, включаючи торговельну політику.

Рекомендація для України

Питання довкілля та сталого розвитку мають бути чітко закріплені в торговельній політиці. Декларативність підходів має залишитись в минулому, а заявлені цілі повинні підкріплюватись конкретними заходами, визначеними відповідальними державними органами, наданими ресурсами. Торговельні відносини України з іншими державами повинні супроводжуватись реалізацією принципів сталого розвитку. Наявність у торговельних угодах екологічної складової не може залежати лише від політики та підходів іншої сторони (ЄС, Канади та ін.). Її необхідність має бути чітко сформульована та закріплена на стратегічному рівні, а також включати перелік актуальних питань.

В Європейському Союзі є чотири види оцінки впливу торгівлі: (1) оцінка впливу (проводиться до початку переговорів); (2) оцінка впливу на сталість (спеціальний торговельний інструмент, проводиться під час торговельних переговорів, визначає потенційний економічний, соціальний, екологічний вплив майбутньої угоди); (3) економічна оцінка результатів переговорів (спеціальний торговельний інструмент, що використовується на етапі прийняття рішення); (4) завершальна оцінка (проводиться після певного часу імплементації торговельної угоди). Такі оцінки є важливими елементами прогнозування та реальної оцінки впливу угоди, зокрема, на довкілля.

Рекомендація для України

Україна повинна розробити свої власні інструменти оцінки впливу торгівлі, зокрема на сталий розвиток та довкілля, як його складову частину. Зокрема, уряду необхідно забезпечити виконання пункту 139. Плану заходів на виконання "Торгівля" "Забезпечення впровадження міжнародних стандартів у сфері навколишнього природного середовища", що передбачає розроблення методики проведення оцінки впливу проектів регуляторних актів на рівень охорони довкілля та праці (грудень 2016 р.); визначення методики проведення оцінки впливу торгівлі на сталий розвиток (грудень 2017 р.); проведення оцінки впливу торгівлі на сталий розвиток (грудень 2018 р.). Методологія проведення оцінки впливу на довкілля повинна врахувати кращі практики інших держав, розробляти із залученням усіх стейкхолдерів, а процес проведення має бути відкритий і забезпечувати участь громадськості.

В Європейському Союзі широко забезпечується доступ до інформації та участь громадськості у процесі розробки та впровадження торговельної політики, зокрема укладення та реалізації торговельних угод з партнерами. З цією метою створений спеціальний інструмент – Діалог з громадянським суспільством, який забезпечує можливість для зацікавлених неурядових організацій брати участь у консультаціях та висловлювати свою позицію. Окрім цього, низка торговельних угод містить положення щодо утворення дорадчих груп з питань сталого розвитку, через які, серед іншого, відбувається залучення громадськості до процесу моніторингу забезпечення належного зв'язку і взаємодії “торгівля - сталий розвиток”.

Рекомендація для України

Торговельна політика України повинна стати відкритою та забезпечувати належний діалог з усіма зацікавленими особами, включаючи представників громадськості. Дорадча група з питань сталого розвитку повинна бути створена таким чином, щоб забезпечити репрезентативність усіх зацікавлених осіб, включаючи представників екологічних неурядових організацій, мати належну експертизу з питань торгівлі і сталого розвитку, бути реальним інструментом впливу, а не формальною групою, що збирається один раз на рік. Відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Канадою і Україною створюється Комітет з охорони навколишнього середовища, що, серед іншого, здійснюватиме нагляд та контроль за реалізацією положень Угоди щодо довкілля. Комітет може включати і представників громадськості, що забезпечить інклюзивність та транспарентність в його роботі.

Багатосторонні угоди з навколишнього середовища є важливим інструментом у забезпеченні реалізації екологічної складової торговельної політики. ЄС використовує свою торговельну політику, серед іншого, для підтримки імплементації міжнародних екологічних правил, які, головним чином, містяться у міжнародних екологічних угодах. Близько 20 міжнародних екологічних угод є на порядку денному СОР, де вони розглядаються в контексті принципу не-дискримінації.

Рекомендація для України

Угода про асоціацію між Україною та ЄС у главі “Торгівля та сталий розвиток” містить зобов'язання щодо ефективної імплементації багатосторонніх угод з охорони навколишнього середовища, а Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною передбачає зв'язок Угоди з низкою конкретних угод про охорону довкілля. Питання підвищення ефективності застосування міжнародних екологічних угод має стати одним з питань порядку денного, зокрема, їх взаємозв'язку з питаннями торгівлі. За аналогією з СОР має бути визначено перелік релевантних конвенцій, протоколів, угод, де стоїть питання взаємозв'язку “торгівля – довкілля”, основні проблемні питання, враховуючи структуру торговельних

відносин, вивчити досвід СОР з цього питання, звернутися до секретаріатів відповідних конвенцій з метою розпочати процес консультування та тісної співпраці.

Торговельна політика ЄС передбачає, що положення її торговельних угод з третіми країнами повинні повністю поважати суверенітет кожної держави над її природними ресурсами і не повинні перешкоджати діям з охорони довкілля. Цей принцип відображений в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, а саме в ст.294 та 205 щодо торгівлі лісовою та рибною продукцією. Сторони мають, з метою сталого управління лісовими та рибними ресурсами, працювати над покращенням правозастосування та управління в лісовій галузі та сприяти торгівлі легальною і сталою лісовою продукцією, а також вживати ефективних заходів для моніторингу і контролю за торгівлею рибою та забезпечувати відповідність належним заходом зі збереження рибних ресурсів.

Рекомендація для України

Україна має невирішене проблемне питання з ЄС щодо заборони експорту лісу, яка була впроваджена з метою захисту національного виробника, а не сталого управління лісовими ресурсами. Заборона експорту необробленої деревини не привела до скорочення обсягів її заготівлі, а деревина тепер експортується під виглядом "дров". Необхідно комплексно вирішити спірне питання з ЄС щодо експорту лісу: торгівля лісом має бути невідривно пов'язана з його охороною. Зокрема, необхідно розглянути вирішення ситуації, що склалась із застосуванням практики ЄС щодо інших держав, які є постачальниками деревини на ринки ЄС, в контексті сертифікації отриманої деревини.

Питання збільшення експорту України на ринок ЄС тісно пов'язане із питанням встановлення високих європейських стандартів з охорони навколишнього середовища. Відповідно до Додатку ХХХ до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Україна повинна наблизити своє законодавство до 29 директив та регламентів ЄС у 8 секторах охорони довкілля. Відповідно до положень Глави "Торгівля та сталий розвиток" Угоди про асоціацію, сторони гарантують, що їхнє законодавство забезпечує високі рівні охорони довкілля та докладають зусиль для подальшого вдосконалення законодавства. Положення щодо високих стандартів охорони довкілля містить й Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною.

Рекомендація для України

Україна повинна пришвидшити темпи апроксимації свого законодавства до норм та стандартів ЄС відповідно до вимог, закріплених Угодою про асоціацію. Законодавство, що приймається на виконання Угоди, повинно враховувати національні особливості та застосовувати такі механізми, які працюватимуть в Україні на практиці, а не лише слугуватимуть для підтвердження виконання зобов'язань.

46 держав наразі беруть участь у переговорах щодо укладання Угоди з екологічних товарів у рамках COT. Її мета – усунути торговельні бар'єри для товарів, які є важливими для охорони довкілля та боротьби зі зміною клімату (виробництво відновлювальної енергії, управління відходами, відновлення довкілля, екологічний моніторинг та аналіз, енергоефективність).

Рекомендація для України

Уряду України необхідно провести оцінку доцільності приєднання України до переговорного процесу щодо Угоди з екологічних товарів. Це дасть можливість Україні запропонувати свій перелік товарів, як з метою експорту, так і з метою залучення інвестицій у відповідні сектори в Україні.

Додаток І. Аналіз прогнозованого впливу на довкілля відповідно до Оцінки впливу на сталість, проведеної під час переговорів про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС

Сфера	Позитивний вплив, Україна	Позитивний вплив, ЄС	Негативний вплив, Україна	Негативний вплив, ЄС
Атмосфера				
Викиди CO ₂	<p>Зменшення транспортного сектору у поєднанні з очікуваним підвищенням стандартів (для автомобільних викидів з рівня Євро-2 до Євро-5) передбачає зниження викидів CO₂.</p> <p>Поліпшення системи державних закупівель може мати значний позитивний ефект у питанні скорочення викидів CO₂. Першим прикладом такого розвитку може стати "зелена схема" Кіотського протоколу.</p>	Угода може спонукати перенесенню галузей з ЄС до України, що може скоротити викиди CO ₂ в ЄС.	Зростання в галузях машинобудування, енергетичній та транспортній сферах ймовірно призведе до негативних впливів на довкілля по показниках викидів CO ₂ та парникових газів взагалі. Для галузей машинобудування та електроніки зростатимуть викиди SO ₂ та окислів азоту. Якщо реструктуризація в енергетиці призведе до інтенсивнішого споживання вугілля, то це може негативно вплинути на довкілля через збільшення видобутку та використання вугілля для виробництва електроенергії.	У короткотерміновій перспективі, коли зростатимуть галузі, які забруднюють довкілля, рівень викидів CO ₂ у східній частині ЄС може зростати, а знижуватись лише у більш віддаленій перспективі.
Якість повітря, кількість небезпечних речовин в атмосфері	<p>Транспортна галузь завдяки скороченню, призведе до скорочення викидів в атмосферу, а отже до покращення якості повітря.</p> <p>Політика конкуренції матиме змішаний вплив на викиди в атмосферу: спочатку можуть нехтувати питаннями довкілля через тиск конкуренції, але у довготерміновій перспективі проблеми захисту довкілля можуть навіть мати свою ціну на ринку.</p> <p>Поліпшення системи державних закупівель може мати значний позитивний ефект у питанні скорочення викидів в атмосферу.</p>	УВТ може спонукати перенесення галузей з ЄС до України, що може скоротити забруднення атмосферного повітря.	<p>Відродження с/г сектору та зростання пестицидів можуть спричинити інтенсивніше використання пестицидів.</p> <p>Якщо зросте поголів'я худоби, буде вироблятися більше газу метан.</p> <p>Зростання у виробничому секторі, наприклад, у металургії, може мати негативні наслідки впливу на якість повітря через підвищення рівнів хімічних речовин у повітрі та викидів парникових газів.</p>	Також частково буде вплив на східній частині ЄС.
Ґрунти				
Використання ґрунтів у с/г			Зростання поголів'я худоби може мати негативний вплив на використання ґрунтів у с/г. Збільшення поголів'я худоби також потенційно спричиняє проблеми, пов'язані з газом метан, фосфатами та нітратами.	

Додаток І. Аналіз прогнозованого впливу на довкілля...

Сфера	Позитивний вплив, Україна	Позитивний вплив, ЄС	Негативний вплив, Україна	Негативний вплив, ЄС
Опустелювання			Видобуток вугілля відкритим способом та використання подових печей матимуть негативний вплив на українські ґрунти. Якщо у короткотерміновій перспективі вугільна галузь зростатиме, цей наслідок може набувати більш загрозливих форм. Більш інтенсивне сільськогосподарське виробництво також обіцяє призвести до так званої тенденції «повернення ґрунтів у природу».	
Урбанізація			Очікуються продовження дії наслідків міграційних процесів із сільськогосподарських регіонів до міст та навіть їх стимулювання завдяки цій УВТ через зростання тих секторів виробництва та послуг, які пов'язані з галуззю сільського господарства. Різниця у заробітній платні, що з часом зростає, між містом та селом також спричинятиме більшу ступінь урбанізації.	
Природні ресурси	<p>УВТ у більш віддаленій перспективі також сприяє та стимулює більш ефективне споживання енергоносіїв та «чистіші» засоби виробництва.</p> <p>У секторі виробництва м'яса зростатиме поголів'я худоби, а концепція біоіндустрії може отримати більшої підтримки задля подолання вражаючої неефективності багатьох підприємств, де вирощують свиней та велику рогату худобу, а також викорінення застарілих способів виробництва</p>		Ця УВТ, як очікується, призведе до більш інтенсивного споживання природних ресурсів, Споживання вугілля, нафти та газу, як очікується, зростатиме через зростання обсягів виробництва.	
Біорізноманіття				
Кількість біологічних видів	Нема жодних показників, що ця УВТ матиме значний вплив на кількість біологічних видів в Україні або в ЄС .			

Сфера	Позитивний вплив, Україна	Позитивний вплив, ЄС	Негативний вплив, Україна	Негативний вплив, ЄС
Території, що охороняються	Немає жодного серйозного ефекту від цієї УВТ для територій, що охороняються. Однак, посилена увага, що приділяється у цій УВТ питанням охорони довкілля, може мати позитивні наслідки на реальний захист територій, що охороняються, та збільшити як їхню кількість, так і розміри. Включення сталого розвитку до процедур державних закупівель та до питань, які є в сфері уваги українських державних закупівель, що враховують стандарти охорони довкілля, та позиція занепокоєння взагалі щодо питань захисту довкілля може призвести до боротьби проти опустелення.			
Екосистема	Зменшення обсягу транспортних послуг веде до покращення (читай: зменшення) у низці питань, пов'язаних із викидами CO ₂ , але у довготерміновій перспективі, коли обсяг транспортних послуг почне зростати, цей ефект може бути зведений нанівець. Довготермінові наслідки передбачають модернізацію до рівня «чистіших методів виробництва» та інвестування у переробку відходів. Україна підписала Кіотський протокол, але ще не перевищила ліміти на здійснення викидів, збільшуючи цим свій потенціал для розширення виробництва або перенесення виробництва з інших регіонів.	Для ЄС незначний ефект може позначитись у покращенні екосистеми завдяки перенесенню галузей до України та завдяки перенесенню деяких видів	Збільшення виробництва у сільському господарстві може призвести до збільшення застосування пестицидів та хімічних речовин у повітрі; а також забруднення води та відходи від виробництва продукції галузей машинобудування та енергетики може також негативно вплинути на екосистему.	Збільшення поголів'я худоби та виробництва м'яса тягнуть за собою проблеми для ЄС, пов'язані з трофічними факторами.
Якість довкілля				
Переробка відходів	Переробка відходів стосується переважно енергетичної галузі, металургії та хімічної галузі. Посилене піклування про довкілля задля переробки відходів завдяки прямим іноземним інвестиціям та модернізації виробництва.		Збільшення обсягів стічних вод. Збільшення обсягів стічних вод охоплює такі явища, як отримання токсичних побічних продуктів у металургійному виробництві, видобуток вугілля та транспортування газу по трубопроводах (витоки газу).	Особливо керування процесами відведення та переробки стічних вод у регіоні Чорного моря також потенційно може зачіпати ЄС, оскільки морська акваторія України знаходиться поруч з морськими акваторіями Румунії та Болгарії, країн – членів ЄС.

Додаток І. Аналіз прогнозованого впливу на довкілля...

Сфера	Позитивний вплив, Україна	Позитивний вплив, ЄС	Негативний вплив, Україна	Негативний вплив, ЄС
Енергетичні ресурси	Лише у довготерміновій перспективі та після значних інвестицій Угода може призвести до значного поліпшення у створенні та споживанні енергетичних ресурсів. Через інвестиції, як закордонні, так і внутрішні, Угода може стимулювати розробку технологій видобутку та скорочення втрат енергоносіїв у металургійному виробництві, машинобудуванні, виробництві хімічних речовин тощо. Через фінансування з ЄС та завдяки прямим закордонним інвестиціям, українська енергетична галузь може посилити свою ефективність та збільшити експорт електроенергії до ЄС.	Для ЄС будь-яка посилена угода з Україною має потенційним наслідком більшу ступінь енергетичної безпеки та підвищення ступені енергетичної незалежності.	У короткотерміновій перспективі Угода призведе до збільшення видобутку вугілля та збільшення обсягів викиду CO ₂ .	
Питна вода і стічні води				
Обсяги споживання води			Загалом очікується зростання обсягів споживання води через дію цієї Угоди, оскільки вода використовується для зрошення у сільському господарстві, як фактор металургійного виробництва та в машинобудуванні. Також на макроекономічному рівні, за умови зростання доходів, споживачі починають використовувати більше води.	
Якість води			Очікується, що ця УВТ спричинить більше економічне зростання, а таким чином, і зростання у тих галузях, які можуть впливати на якість води.	
Обсяги стічних вод			Обсяги стічних вод в Україні, як очікується, зростатимуть через зростання галузей, що є наслідком дії цієї УВТ. Такий вплив на довкілля особливо очікується у металургії.	
Очищення стічних вод	Узгодження законодавчої бази у сфері охорони довкілля, які плануються, мають за мету призвести до підвищення стандартів охорони довкілля, включно з питанням очищення стічних вод.		Однак, на ці наслідки впливатимуть дедалі більша потреба очищення стічних вод через більше виробництво стічних вод, що буде наслідком дії цієї УВТ.	
Водопостачання	Поліпшення на підприємствах сфери комунального забезпечення як наслідок дії цієї Угоди може позитивно впливати на якість та продуктивність підприємств комунальних водоканалів, включно з підприємствами водопостачання.			